

מכירים את הטבע העירוני

מערך מקוון של 7 שיעורים

מיועד לכיתות ה

שיעור 1: מהו טבע עירוני

מטרות:

1. היכרות עם המושג טבע עירוני
2. הבנת חשיבותו של הטבע העירוני וייחודו של הטבע העירוני בסביבתכם
3. איתור שטחי טבע בקרבת בית הספר

חלק ראשון:

1. פתיחה (5 דקות):

משחקים "הרוח נושבת" בגרסת הזום: כולם מכבים את המצלמות. בכל פעם המורה אומרת משפט וכל מי שהמשפט נכון לגביו/ה מדליק/ה את המצלמה. כדאי לבחור 3-4 משפטים שמתאימים לכיתה.

- הולך ברגל לבית הספר וחזרה לבית
- מטייל עם המשפחה
- מעדיף לבלות בקניון מאשר בחוץ
- מעצבן אותו לראות לכלוך בטבע
- אוהב את הפארקים שיש בעיר
- חושב שהעיר שלי היא עיר יפה
- רוכב על אופניים ברחבי העיר
- יודע לזהות ציפורים

בכל משפט נערוך שיחה קצרה עם תלמיד אחד או שניים שהדליקו את המצלמה.

מבנה תכנית השיעורים ללמידה מרחוק.

חלק מהשיעורים יעברו במתכונת של שיעור בזום וחלקם יעברו במתכונת שבה התלמידים יקבלו משימה למלא ולהגיש למורה.

	תוכן	אופן הלמידה
1	הצגת התכנית לכיתה.	מקוון
2	טבע עירוני ושטחי טבע ביישוב שלנו. חשיבות הטבע העירוני ושימושו השונים.	חלק ראשון- משימה בחוץ. חלק שני מקוון.
3	מיפוי שטחי טבע בקרבת בית הספר.	חלק ראשון- מקוון חלק שני- משימה בחוץ
4	מגוון ביולוגי ומערכת אקולוגית: היכרות עם בתי הגידול הייחודיים ביישוב, המגוון הביולוגי באזור וחשיבות שמירתם.	מקוון
5	היכרות עם קהילת בית הספר	מקוון
6	היכרות עם המושג נחלת הכלל וחשיבות השמירה על המרחב הציבורי.	מקוון ומשימה בחוץ
7	משימות תיעוד ומעקב בשטח פתוח ליד בית הספר זיהוי צרכים בקהילה: כיצד כדאי שניקח אחריות על המרחב הציבורי? בחירת תוצר ליום שיא	מקוון

שאלון מיפוי מרחבי טבע עירוני

שמות התלמידים/ות בקבוצה: _____

סיירו והתבוננו בשטח בו אתם נמצאים. תארו בקצרה את השטח:

מה מיוחד במקום הזה? (לדוגמה: ערכי טבע מסוימים, האקלים, האוכלוסייה, הייחודיות של השכונה, הקירבה למקומות חשובים בסביבה וכו') _____

אילו מוסדות ציבוריים נמצאים קרוב למקום? (בתי ספר, גנים, בתי כנסת, מוסדות לגיל הזהב, מבני עיירה)

מי לדעתכם משתמש במרחב או יוכל להשתמש בו בעתיד?

למה משמש המרחב הזה בדרך כלל? באילו שעות לרוב נמצאים בו אנשים?

ציירו מפה של המרחב:

חלק שני:

נפגשים בזום ומבקשים מהתלמידים לשתף בממצאים שעלו מהשאלון שמילאו.

נבקש מהתלמידים לחשוב על פעילות שהיו רוצים לעשות בשטח הזה. מה היה מעניין אותם לעשות כאן? מה לדעתם אפשר ללמוד בשטח הזה?

נספר לתלמידים שבסוף התכנית נערוך יום שיא, שבמהלכו נדאג לטיפוח שטח טבע ליד בית הספר. לכן חשוב שבשיעורים הבאים ימשיכו לחשוב מה היו רוצים לעשות במקום הזה.

שיעור 3: מגוון ביולוגי ומערכת אקולוגית

מטרות:

1. היכרות עם המושג 'מגוון ביולוגי' וחשיבותו.
2. פיתוח מיומנויות חקר.
3. היכרות עם הסביבה הטבעית הקרובה.
4. הבנת יחסי הגומלין הקיימים בטבע.

חלק ראשון:

פתיחה: נבקש מהתלמידים ללכת למקור בבית ולהוציא משם פריט אחד ולהראות לכולם. נבקש מכל אחד לחשוב, מה המקור של החומרים מהם עשוי פריט האוכל ומי לדעתם אחראי על הייצור של אותם חומרים. נבקש מכמה תלמידים לשתף.

1. צפייה בסרטון: מהו המגוון הביולוגי?

2. שאלה לכיתה: איפה אתם רואים בסביבה שלכם פעילות של המגוון הביולוגי? אפשר לחשוב על השיעור הקודם שלנו שבו הייתה להם משימה בשטח טבעי, אולי שם ראינו פעילות כזאת.

3. נעשה שיתוף מסך של מצגת ריקה ונבקש מהתלמידים ליצור בעזרת הכלי annotate חיבורים בין מרכיבים במערכת האקולוגית. נתחיל למשל מעץ (נכתוב במרכז "עץ") ונבקש מהם לחשוב למה העץ קשור במערכת האקולוגית. נמשיך ככה בחיבורים.

2. מיפוי אתרי טבע בקרבת בית הספר: נעשה שיתוף מסך עם מפה מפורטת (כדוגמת מפת שבילים של החברה להגנת הטבע). נסביר איך קוראים את המפה, מה היא מציגה ונמצא שטחי טבע בקרבת בית הספר. לאחר מכן נשלח את הקישור למפה וכל תלמיד יוכל לחפש את אתרי הטבע בקרבת הבית שלו.

קישור למפה: [אתרי טבע בקרבת הבית](#).

נבקש מהתלמידים לשתף באתרי הטבע שמצאו בקרבת הבית שלהם.

שאלות:

- מי משתמש בשטחים האלה?
- מה החשיבות של השטחים האלה בעיניכם?
- האם הייתם רוצים שיהיה בהם משהו אחר?

נסביר לתלמידים שכל שטחי הטבע הנמצאים בעיר נקראים 'טבע עירוני'. טבע עירוני חשוב לנו מאוד כי הוא מאפשר לנו ליהנות מהטבע בקרבת הבית, מווסת את הטמפרטורה, עוזר בסנינון זיהום אוויר ומייצר בית גם לבעלי חיים ולצמחים רבים ומאפשר מעבר שלהם ממקום למקום.

שיעור 2: מיפוי שטחי טבע בקרבת בית הספר/הבית

מטרות:

1. היכרות עם שטח טבע עירוני
 2. פיתוח התבוננות ותשומת לב כלפי הסביבה
 3. יצירת רצון ללקיחת אחריות בקרב התלמידים
- למורה: שיעור זה יכול להתקיים בכמה דרכים לבחירתך. אפשר לבקש מהתלמידים לחקור שטח טבע בקרבת הבית שלהם ואפשר לתת להם משימה לחקור את השטח הפתוח שליד בית הספר.

חלק ראשון:

נשלח לתלמידים 'שאלון מיפוי' ונבקש מהם לענות עליו בהתאם לשטח אותו נרצה שיחקרו (ליד הבית או ליד בית הספר). אפשר להתארגן בקבוצות לפי מקום המגורים ואפשר גם למלא לבד. את השאלון יש לשלוח למורה. (שאלון לתלמידים לשליחה לתלמידים בעמוד הבא)

חלק שני - משימה בשטח:

ניתן לתלמידים משימה: לאתר מחוץ לבית פעילות טבעית כמו שראינו בסרטון, לצלם ולשלוח למורה או לקבוצת הוואטסאפ של הכיתה.

עוד אפשרות: לבקש מהם לשרטט תרשים של הפעילות הביולוגית שמצאו ולשלוח צילום של זה.

שיעור 4: היכרות עם קהילת בית הספר וההיסטוריה של האזור

מטרות:

1. היכרות עם הסביבה האנושית של בית הספר בעבר ובהווה.
2. פיתוח חשיבה קהילתית בקרב התלמידים.

למורה: לשיעור זה צריך להיערך מראש ולדאוג להביא למפגש נציג אחד או כמה נציגים מהקהילה. אלה יכולים להיות תושבים מהשכונה, אנשים שעובדים בקרבת בית הספר, סבתא או סבא שגרים ביישוב שנים רבות, ועוד.

חלק ראשון:

פתיחה: עד עכשיו הכרנו את השטח שנמצא ליד בית הספר ולמדנו על פעילות המערכת האקולוגית הטבעית. היום נתייחס לצד האנושי והקהילתי. נראה מה קרה בשטח לאורך ההיסטוריה ונגלה מי הם האנשים שנמצאים במקום לאורך השנים.

נחלק את התלמידים לחמש קבוצות, כל קבוצה תהיה בחדר במהלך המשימה. נבקש מהם לחפש מידע באינטרנט על העיר / יישוב שלהם. על כל קבוצה לגלות פריטי מידע שהיו חדשים בשבילה ולחשוב על שאלה לכל פריט מידע שכזה, שאפשר לשאול בכיתה, ולהציע ארבע אפשרויות למענה. לבסוף נאסוף את השאלות של כל הקבוצות ונרכיב מהם חידון קהוט (אפשר להרכיב חידונים בעוד אתרים מלבד קהוט).

נשאל את התלמידים למי היו רוצים להעביר את החידון הזה (למשפחה, לכיתה אחרת וכו').

אם לחלק השני של השיעור יגיעו כמה אורחים מהקהילה הסובבת אפשר להציע שנערוך את החידון בשבילם.

חלק שני:

1. בחלק השני נקיים מפגש עם נציג/ים מהקהילה. נבקש מהם שיספרו לתלמידים את הסיפור שלהם

ביישוב, על ההיסטוריה של המקום, על האנשים שהכירו, על מה שחשוב להם שיהיה כאן בעתיד.

2. נבקש מהתלמידים לשאול שאלות (במידה ומספיקים לפני השיעור אפשר לאסוף שאלות מהתלמידים כדי שבועות תדעו שיש שאלות).

3. לסיום נחשוב ביחד עם התלמידים מה לדעתם צריך לשנות או להוסיף ביישוב, וכיצד ניתן לעשות זאת בעזרת שימוש בשטחים הפתוחים.

שיעור 5: נחלת הכלל - אחריות וטיפוח

מטרות:

1. היכרות עם המושג 'נחלת הכלל'
2. חיבור התלמידים לשטחים הציבוריים והבנת התועלת בעצם קיומם של שטחים כאלה
3. פיתוח חשיבה סביבתית, תחושת מסוגלות ולקיחת אחריות בקרב התלמידים

חלק ראשון:

פתיחה: נחזור מעט על מה שעברנו בשיעורים הקודמים: היכרות עם שטח טבע ליד בית הספר, עם המערכת האקולוגית הטבעית ועם הקהילה וההיסטוריה של היישוב.

היכרות עם המושג 'נחלת הכלל':

משחק התאמה בקישור הבא: [מי אחראי?](#)

עיבוד למשחק: ראינו שיש במרחב הציבורי אלמנטים בעיקר של העירייה.

אבל עכשיו נשאל: מי אחראי לשמור על כל מה שיש במרחב הציבורי? כאן התשובה היא: של כלל האנשים, מכיוון שאותם אלמנטים הם למענם. העירייה יכולה להציב מתקני משחק וכושר, אבל אם אנחנו לא נשמור עליהם זה לא יישאר. אותו דבר גם לגבי תחנות אוטובוס, גינות, שבילים ושטחי טבע.

'נחלת הכלל' שטח הוא שייך לכולנו ותורם לכולנו, ולכן האחריות עליו היא של כולנו. כולנו זה אומר גם האזרחים וגם הרשות (העירייה, המועצה).

למורה: כאן חשוב לחדד את ההבדלים בין בעלות לאחריות. במשחק ששיחקנו גילינו של מי הבעלות על אותם דברים, אבל יש גם צורך בלקיחת אחריות, שחלה על כולנו. לדוגמה, מדרכות בעיר: באחריות העירייה לדאוג שהן ייבנו ויהיו תקינות. היא הבעלים של המדרכות. אבל זו האחריות שלנו לדאוג לא להרוס אותן כדי שנוכל להמשיך ליהנות מהן.

חלק שני:

נבקש מהתלמידים לקחת חתיכת קרטון (למשל של קופסת דגני בוקר או משהו אחר) ולגזור ממנה מסגרת.

ניתן לתלמידים משימה: להתבונן מהחלון בחדר/בית מבעד למסגרת ולחפש שני דברים:

1. מפגע במרחב הציבורי (משהו לא תקין שקורה).
2. משהו שיפה בעיני או שאהבתי לראות.

שאלות לדיון:

מה היה לכם יותר קל לאתר, משהו שאהבתם או מפגע? אילו סוגי מפגעים זיהיתם בחוץ? מה המקור שלהם? נבקש מהתלמידים שיכוונו את המצלמה למסגרת שלהם ויראו את מה שהתמקדו בו.

שאלות לסיכום:

- מה בעיקר זיהינו שקורה במרחב הציבורי?
- מה זה עורר בכם?
- מה אפשר לעשות כדי לטפח יותר? מה יכול להיות באחריותנו?
- אילו דרכים יש לנו כדי לשמור על המרחב הציבורי?

למורה: אם התלמידים משתפים פעולה ומעלים רעיונות לשמירה על המרחב הציבורי, כדאי להכין איתם תכנית לפעולה ומה כל אחד מחברי הכיתה יכול לעשות.

שיעור 6: היכרות מעמיקה עם הסביבה הקרובה - משימות תיעוד ומעקב בסביבת בית הספר/הבית

מטרות:

1. התנסות בחקר בהתאם לנושאים עליהם למדנו עד כה
2. יצירת היכרות מעמיקה עם שטח הטבע בקרבת בית הספר
3. פיתוח חשיבה מעשית לקראת לקיחת אחריות על אותו שטח

למורה: השיעור נועד לערוך חקר של השטח הקרוב אשר מתבסס על הנושאים שנלמדו בשיעורים הקודמים:

- התנאים הפיזיים הקיימים במקום והשימוש שיש לשטח
- ערכי הטבע הקיימים במקום וקשרי הגומלין ביניהם
- התייחסות להיסטוריה של המקום והאוכלוסייה שחיה בסביבתו
- התייחסות לאלמנטים ציבוריים שיש לקחת עליהם אחריות

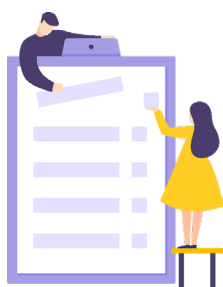
פתיחה בזום

בשיתוף מסך נראה מצגת עם תוצרי הלמידה עד כה וכך ניצור תזכורת למה שלמדנו.

גוף השיעור - משימה בקבוצות בחוץ:

נחלק את התלמידים לארבע קבוצות בהתאם למקום המגורים. כל קבוצה תיפגש במקום מסוים בקרבת הבתים של חברי הקבוצה ותמלא שאלון בנושא אחר (לתת שעה עד שחוזרים לזום).

שאלונים לקבוצות - דף בעמוד הבא

סיכום: כל הכיתה בזום

לסיום כל קבוצה תציג ליתר הכיתה את הממצאים שלה מהמקום שאותו חקרה.

שאלונים לקבוצות

קבוצה 1:

עליכם לבחון את התנאים הפיזיים הקיימים במקום והשימוש שיש לשטח. התבוננו בשטח וכתבו מהם המאפיינים העיקריים שלו:
אילו שימושים אפשר לעשות בשטח הזה:
מה כרגע מונע פעילות של בני אדם בשטח: חשבו על רעיון לשיפור מצבו הפיזי של המקום והציגו אותו לכיתה בדרך בה תבחרו.

קבוצה 2:

עליכם לבחון את ערכי הטבע הקיימים במקום וקשרי הגומלין ביניהם. התבוננו בשטח ונסו לזהות את ערכי הטבע הקיימים בו. כתבו מהם:
בדקו האם יש איומים על ערכי הטבע הקיימים במקום. מהם?
באיזו צורה לדעתכם ניתן להגן על ערכי הטבע שיש כאן?
חשבו על דרך אפשרית להגנה על ערכי הטבע הקיימים במקום והציגו אותה לכיתה בצורה בה תבחרו.

קבוצה 3:

עליכם להתייחס להיסטוריה של המקום ולאוכלוסייה שחיה בסביבתו.
מה היה במקום הזה בעבר? כיצד ניתן לגלות זאת? האם יש סימנים בשטח שמעידים על מה שהיה כאן בעבר?
מי האנשים שמשתמשים במקום הזה?
כיצד ניתן לעודד עוד אנשים להשתמש בשטח הזה?
חשבו על רעיון לעידוד של תושבים ליהנות מהמקום וללמוד עליו והציגו אותו לכיתה בדרך בה תבחרו.

קבוצה 4:

עליכם להתייחס לאלמנטים ציבוריים שיש במקום.
אילו אלמנטים ציבוריים קיימים במקום?
אילו מפגעים קיימים בשטח?
מי לדעתכם אחראי על המפגע ומי אחראי על התיקון שלו?
כיצד לדעתכם ניתן למנוע את המפגעים הללו או לתקן אותם?
חשבו על דרך לעודד תושבים לשמור על השטח ולא להרוס אותו והציגו את התכנית שלכם לכיתה בצורה בה תבחרו.

שיעור 7: זיהוי צרכים בקהילה - כיצד ניקח אחריות על המרחב הציבורי?

מטרות:

1. פיתוח חשיבה מעמיקה על דרכים ללקיחת אחריות
2. גיבוש רעיון לפעולה בשטח ותחילת תכנון

שיעור זה ממשיך את המשימות שעשו התלמידים בשיעור הקודם.

בחלק הראשון נאחד את כלל התכניות שעשו הילדים בארבעה נושאים שונים ונחשוב ביחד כיצד ניתן להפוך את הרעיונות האלה לתוצר אחד של לקיחת אחריות על המרחב.

לשיעור שכזה ניתן להביא תושב מקומי שעוסק בעבודה קהילתית, ויכול לספר לתלמידים על הפעולות שהוא עושה ולעזור לכוון אותם במה שהם יכולים לעשות.

נרשום על הלוח את הרעיון שהעלנו לעשייה בשטח הטבעי ונתכנן ביחד יום שיא.

נכין טבלה עם התכנון של אותו פרויקט:

רעיון	מטרת הפרויקט	מיקום הפרויקט	שלבים בעשייה (מה צריך לעשות)	ציוד	שיתופי פעולה	לוח זמנים

רעיון: מהו התוכן של הפרויקט שלנו.

מטרה: מה אנחנו רוצים להשיג באמצעות העשייה שלנו.

מיקום: איפה זה יתבצע.

שלבים בעשייה: נפרט מהן הפעולות שצריך לעשות כדי שהפרויקט שלנו יתבצע.

ציוד: מה אנחנו צריכים כדי ליישם את הפרויקט.

שיתופי פעולה: עם מי אנחנו צריכים ליצור קשר ובמי כדאי שנעזר.

לוח זמנים: מתי צריך שכל דבר יקרה עד ליום השיא (יום השיא מתוכנן להיות 3 שבועות לאחר השיעור הזה).

בחלק השני נחשוב אילו דברים ממה שהחלטנו לקיים בשטח מחוץ לבית הספר נוכל לקיים גם בתוך בית הספר.

נבחר פעולה אחת שניתן לקיים בבית הספר, ונבחר מי הגורמים בבית הספר שנרצה לפעול מולם.

אפשר לחלק את התלמידים לחדרים כדי שיעבדו בקבוצות. כל קבוצה תהיה אחראית על משהו אחר.